

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Historia Zaringo Badensis

Schöpflin, Johann Daniel

Carolsruhae, 1766

Caput III. Ernestus fridericus [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-295072](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-295072)

CAPUT III.

ERNESTUS FRIDERICUS.

A. 1577. - - - - 1604.

§. I.

Regimen viginti septem annorum nobis de-
scribendum occurrit; nec felix, nec pru-
dens. Ernestus Fridericus, natu major
Caroli filiorum, natus Mülbergæ A. 1560.

die 17. Oct. patre amisso, ipse cum fratribus suis, Annam Palatinam matrem, Ludovicum Electorem Palatinum, Philippum Ludovicum Neoburgicum & Ludovicum Wirtembergæ Ducem, ex testamento patris accepit tutores. Hi a matre invitati, mense Majo A. 1577. convenerunt Caroloburgi, atque testamentum Caroli vel ipsi, vel per legatos subscribendo, firmarunt. Si-

ERNEST.
FRIDER.

gillum tutorium commune confectum; omniaque ordinata, quæ præfens rerum usus videbatur exigere. Regimen terrarum, ex legibus defuncti, Vicario & Consiliariis delatum; illisque injunctum, ut de causis gravioribus ad tutores referrent. In alio ejusdem anni Conventu, mense Novembri, Caroloburgi quoque habito, visum est tutoribus, confirmationem testamenti neque a Cæsare, neque a Camera Imperiali petendam; reparandas esse Mülbergæ & Hachbergæ Castrorum munitiones; Judæos omnibus Marchicis terris expellendos; Principes juvenes, Ernestum Fridericum atque Jacobum, qui paulo ante in Aulam Wirtenbergicam fuerant translati, a se invicem separandos; hunc ob erectum ingenium, studiorum causa, Tubingam mittendum; illum diutius domi retinendum. Elector Palatinus tutorum nomine homagium civium solus suscepit.

In Aula Wirtenbergica cum versaretur Ernestus Fridericus, comite fratre, seculari Tubingensis Academiae festo A. 1578. interfuit. (a)

Variis itineribus dein per Europæ regna institutis A. 1580. in patriam redux, in senatum regiminis a tutore Wirtenbergico introductus est; Anna matre præfente. Adolescens viginti annorum, omnibus deliberationibus interfuit, sed decidendi potestatem nonnisi quinquennio post, tutela cum exivisset, accepit.

(a) CRUSIUS *Annal. Suevicor.* Part. III. Lib. XII, Cap. 24. pag. 764.

§. I I.

Longuevillanæam de Saufenbergica successione litem, per octoginta fere annos durantem, ut tandem componerent, omnino studio laboraverunt tutores. Composita est denique, post reditum Ernesti Friderici, Bernatium interventu, in Caroloburgensi Palatio Durlaci A. 1581. Maria Borbonia, Helionori, Longuevillæ Ducis, vidua ejusque filii, Henricus & Franciscus, acceptis ducentis viginti quinque millibus florenis, omni in Dynastias Saufenbergæ, Rœtelæ & Badevillæ juri, quod habere se credebant, renuntiarunt. (b)

Eodem anno Friolshemii in Wirtenbergica ditone de finibus & de jure conducendi gravamina plura Wirtenbergicos inter atque Badenses tandem transactione sopitæ sunt die 30. Septembris. Enimvero jam A. 1516. inter Ulricum Wirtenbergæ Ducem & Philippum Marchionem convenerat, ut ille a Neuenburgo oppido ad suburbium Pforzheimense; Marchio a Pforzhemio ad portam Neuenburgicam reciproca conducendi facultate uterentur. Porro ut a Neuenburgo Etlingam, Gernspacum & Ellmen-

I 3

(b) Instrumenta extant in Tabulario Bada-Durlacensi. Add. FOERSTERUS in *Histor. geneal. March. Hachberg. MS.* Lib. II. Cap. 6. Conf. Tom. II. *Hist. Zaringo-Bad.* pag. 262.

ERNEST.
FRIDER.

dingam Wirtembergicus, & versa vice Badensis, conducirer. Pforzhemio Gernspacum, omisso Neuenburgo, euntes, Badensis Pforzhemio Schwanam, & Schwana Gernspacum comitaretur Wirtembergicus. Ex adverso Pforzhemium Gernspaco euntes, Badensis Gernspaco Schwanam & Schwana Pforzhemium Wirtembergicus conducirer. At Friolshemiana transactione cautum est, ut pons Mettingam inter & Haugstættens juris conducendi versus Liebenzellam inter utramque Domum constitueret litem. Equitibus conducentibus non licitum sit pontem transire. Stutgardiam inter atque Pforzhemium limes extra vicum Friolshemium in editiore constituitur loco. Pactiones hæc juris conducendi in illis partibus normam inter utramque Domum hodieque constituunt.

Diuturna lis duas inter Lineas Badenses de divisione terrarum Marchionis Philippi, quadagesimo octavo seculi XVI. anno ab Ernesto Marchione ad Cameram Imperii provocatione (c) delata, ejusdem Camerae sententia die 12. Maji A. 1582. decisa est. Confirmatum Ludovici, Electoris Palatini Laudum. Caroli II. filii, Ernesti nepotes, condemnati in litis expensas.

A. 1582. die 12. Sept. Feudorum Imperii investituram in Comitibus, Augustæ Vindelicorum habitis, a Rudolpho II. Imperatore, trium fratrum nomine susceperunt tutores; (d) qui jam ante

(c) Provocaverat Ernestus a Laudo Electoris Palatini ad Cameram. v. Tom. III.

pag. 13.

(d) Enumerantur in literis investituræ: Marchionatus Badensis & Hachber-

quadriennium a Jacobo Christophoro, Basiliensi Episcopo, Brisgovica feuda Brondruti acceperant.

ERNEST.
FRIDER.

In iisdem Comitibus inter quatuor Domos, Badensem, Hafsiacam, Pomeranicam, Wirtembergicam de alternatione in Comitibus per singulos dies promiscue observanda, convenit.

§. III.

Enimvero post obitum Caroli II. communi trium ejus ^{Divisio} ^{terra-} ^{rum.} filiorum nomine a tutoribus administrata est omnis Marchia Badensis, ex patris testamento, quod ille tamen non omnino perfecerat. Hinc communi quoque eorundem trium fratrum nomine Paulus Wonecker, Doctor, Comitibus Augustanis A. 1582. interfuit, atque comitali recessui subscripsit legatus. (e) Communio hæc abrogata A. 1584. die IV. Decembris, quo iidem tres fratres, con-

gensis, dimidia pars Comitatus Ebersteinensis, Dynastia Usenbergensis, feuda Windeckiana cum omnibus vassallis, banno ferino, vicis majoribus & minoribus, hominibus, bonis in Rietha, in Kippenheim, Ichenheim, Kirchzelle, Tundenheim & Altenheim, ut & dimidia pars in Ottenheim, Frifenheim, Schopfheim, Obernweiler & Heiligenzelle, &c. In aliis literis die 11. Sept. Augustæ tum datis, in quibus jura Domus Badensis confirmavit Imperator, memorabilis hæc adjecta est clausula, ne privilegia, a Cæsare ejusque prædecessoribus ac successoribus concessa, Marchionum juribus & privilegiis damnum inferrent.

(e) Vid, Corpus Recess. Imperii ex editione Senckenbergiana Tom. III. pag. 414.

ERNEST.
FRIDER.

ventione inter se inita, Philippi Ludovici, Palatino - Neoburgici (f) & Ludovici, Wirtembergæ Ducis, interventu, communionem testamento Caroli II. præscriptam aboluerunt.

Placuit divisio, quam A. 1537. conditor Lineæ inter filios suos constituerat Ernestus.

Ernestus Fridericus, senior fratrum, Marchiam Inferiorem vel Pforzheimensem partem, cum Besigheimii, Mundelsheimii & Altensteigæ Præfecturis accepit.

Hachberga, Ufenberga, Sulzberga, Hœhinga, Landekium composuere partem Jacobi, filiorum secundi.

Saufenberga, Roetela & Badevilla, Georgio Friderico obtulerunt. Metallifodinæ Sulzbergensis portiones inter fratres æqua lance divisæ; jurisdictione Domino terræ servata. Mobilia bona, quæ a Carolo II. relicta, inter fratres quoque æqualiter divisa. Elifabethæ forori cælibi, eadem decreta est summa, quam Dorothea Urfula, Duci Wirtemberg. nupta, acceperat; X. mille florenorum pro dote, & V. mille flor. pro additamento.

Ad hos decem mille florenos Ernestus Fridericus quinque partes, Hachberga duas, reliquæ Dynastiæ tres conferant partes. Eodem modo onera publica & æs alienum inter fratres distributa. Soror renuntiavit juribus, quæ potuerat habere.

Mortuæ

(f) Ludovicus VI. Elector Palatinus paullo ante divisionem decesserat.

Mortuæ sine liberis dos reditura ad fratres. Conventum porro, ut non modo pro se, sed & pro reliquis singuli fratres sua feuda acciperent; utque senior frater Regalia Imperii solus, sed communi sumptu, reciperet. Sux quisque portionis conferat feuda. Ad pecuniam & usuras, Longuevillanis solvendas, omnes fratres concurrant. Lis contra heredes Ladislai Comitis de Haag, de dote uxoris, communibus trium fratrum sumptibus assumatur, & quæ inde obvenerint, æquis distribuantur portionibus. Eadem intuitu aliarum quoque litium ac creditorum (g) observentur.

Ita cessavit Regiminis communio, & ad Sanctionis hujus normam facta est inter fratres terrarum divisio. Georgio Friderico Marchioni reservatum, ut legitimam ætatem adeptus, contra divisionem hanc possit proponere gravamina.

§. V.

Tutores eodem anno & die, quo pactum divisionis coaluit, abdicata tutela, Ernesto Friderico & Jacobo, senioribus Caroli filiis, regimen tradiderunt; qui una cum matre, fratris ætate minoris, Georgii Friderici, in se susceperunt tutelam. In Circuli Suevici Conventu A. 1585. Ulmæ celebrato, tres fratres singula obtinuerunt suffragia. (h)

Tom. IV.

K

(g) Inter alia Carolus Principi Condeo 10000 florenorum A. 1562. mutuo dederat.

(h) Biennio post tamen ad alium Circuli Conventum, Ulmæ mense Nov. habi-

ERNEST.
FRIDER.

A. 1586. die 20. Martii, Ernestus Fridericus investituram terrarum & jurium Imperii, a Rudolpho II. Imp. suo & fratrum atque agnatorum nomine, tanquam senior gentis, Pragæ per Legatos accepit.

Legati hi cum Vice-Cancellario Imperii de Durlacensium in Comitii suffragio tractarunt. Petierunt nempe tres fratres, ut singuli non modo vocarentur ad Comitiam, sed & loco & suffragio peculiari uterentur. Vice-Cancellarius Cæsari pergratum esse testatus est, si Principes frequentes ad Comitiam conveniant, quæstiones autem de loco & suffragio decidendas esse in Imperii Senatu. Defuncto tamen Jacobo, superstites duo fratres singuli ad Comitiam Ratisbonensiam A. 1594. vocati, duplex in illis tulerunt suffragium.

§. V.

Gymnaf.
Durlac.

Hoc tempore (A. 1586.) ceremonia solenni inauguratum est Durlacense Gymnasium; quod jam triennio ante, Cancellario Martino Amelio seu *Achtsyuit*, Durrio Superintendente Gene-

tum, Ernestus Fridericus tantum vocatus & ad suffragium admissus est. Fratres ejus sibi injuriam fieri arbitrati sunt, quod divisim semel ditionibus, cum Imperii Circulique onera spectent ad singulos, æquum sit, ut singulis quoque permittantur suffragia. Quod si neque vocati fuerint, neque consenserint, tributa denegaturos. Rationibus his num cessarent Ordines, non liquet. At A. 1588. & 1590. Receptibus Circuli singulorum fratrum nomine subscriptum.

rali & Joanne Pistorio suavoribus, sub communi trium fratrum regimine, durante adhuc tutela, institutum est. (i) Durlacum, ubi Caroloburgi Palatium est, nupera divisione cum obtigisset Ernesto, illius tantum nomine A. 1586. aperta est Schola; *Ernestina* hinc dicta. (k) Præter sex Præceptores, qui totidem Classibus præfecti, quatuor Professores & Rector constituti sunt, qui in publico Auditorio suas scholas haberent.

Stipendiarii Juvenes, qui Basileæ & Tubingæ, Marchionum sumtibus huc usque alebantur, literis jam incubuerant Durlaci; duodecim ordinarii, cum famulo communi.

His ex liberalitate Principis victus, amictus, libri comparati. Ex illis, qui ad Theologiam applicuerant animum, sele-

Tom. IV.

K 2

(i) PAULUS CHERLERUS, Binzheimensis Pastor, tum vivens, in *Præfat. ad opus Politicum*, ex quo FECHTIUS in *Apparatu ad Ep. Marbach.* p. 956. scribit; Martinum Blanckium hujus Gymnasii primum extitisse Rectorem.

(k) JUNGLERUS ita: „ Scholam Durlaci aperuit Ernestus Fridericus „ A. 1586. excitato a fundamentis ædificio, in quo præter VI. Classes, „ quibus juvenus distinctis gradibus eruditur, etiam auditorium con- „ tinetur publicum, Philosophiæ & Theologiæ docendæ, nec non ex- „ ercendis declamando & disputando auditoribus destinatum. Recto- „ rem, Professores & Præceptores idoneos magno sumtu conquisivit, „ & honestis stipendiis ornavit, alendis ex subditorum pueris, qui ce- „ teris indole præcellerent, rei divinæ præficiendis perpetuos decrevit „ redditus. „

ERNEST.
FRIDER.

cti sunt, ad exterarum qui mitterentur Academias, ut ad summos in Theologia promoverentur honores, aut ad Professoris munus, in Gymnasio obtinendum, se idoneos redderent.

Abeuntes comitabatur beneficentia Principis. Georgius Fridericus annuos mille florenos pauperum studiosorum alimentis A. 1614. adjecit.

§. VI.

Fata il-
lius.

Gymnasium haud procul distabat a Templo. Aedificium amplum, quod rudera ejus hodieque testantur. Reducta Pace aliud exstructum est minus. Laterculum lectionum primus Eloquentiae & Poeseos Professor, Johannes Schœpius, in Programmate (l) Inaugurationis exhibuit. Leges ejus A. 1588. prodierunt in lucem.

Sub Friderico V. Christianus Keckius Jctus, literas humaniores egregie doctus, Gymnasii Ephorus fuit. Successit ei Fechtius, axiomate Inspectoris ornatus. Præter Fechtium, Arnoldus, Foertschius, Majus, & alii, quos fama doctrinae ad illustres Germaniae Cathedras Academicas vocavit, (m) tum Durlaceni docebant.

(l) Scriptum est versibus latinis. FECHTII *Colloq. Emmeding.* p. 41.

(m) FECHTIUS Rostochii, ARNOLDUS Francofurti ad Mœnum, FOERTSCHIIUS Jenæ, MAJUS Gieslæ docuerunt, ex Durlacensi Gymnasio vocati.

Pace Rivici constituta, Gymnasium, bellica face A. 1689. cum oppido destructum, Fridericus Magnus, pristino nitore restituere decreverat. Sed interveniens Hispanicam ob successione bellum intervertit consilium.

Carolus Wilhelmus, Friderici Magni successor & filius, novo Palatio Carolsruhæ exstructo sedeque Regiminis in illud translata, Gymnasium quoque eodem transtulit A. 1724. Joan. Casparus Malschius, poetica præsertim laude clarus, alterum quem Ovidium diceres, Gymnasii Prorektoratum eo tempore gessit. (n)

§. VII.

A. 1587. Guisus Dux cum Lotharingicis copiis in Comitatum Montisbeliardensem irrupens, quum late omnia vastaret, Ernestus Fridericus, belli propinquitate permotus, vasallis suis injunxit, ut ad defensionem se pararent. Fridericus Wirtenbergæ Dux lineæ junioris, quæ Montisbeliardum tenebat, & agnatus ejus Ludovicus, regens Ducatum, a Marchione tum petierant auxilia. Hic non transitum modo Ludovici copiis concessit, sed & delectus per suam ditionem haberi permisit.

Gesta
Marchio-
nis varia.

K 3

(n) Illustris Gymnasii hujus Rectores enumerantur in *Programmate erudito*, quod JO. CHRISTIANVS SACHSIVS, hodiernus ejus Rector A. 1765. conscripsit.

ERNEST.
FRIDER.

A. 1588. decimas & jus patronatus in Hochstetten Ernestus Fridericus acquisivit. Decimas illas & jura annexa, clientelari nexu, a Spirensi Ecclesia Fridericus Læwensteinius tenuerat; quo extincto Eberhardus Spirensis Episcopus, ad quem feudum redierat, illud vendidit Marchioni; qui eodem anno varias cum Wirtenbergico de finibus lites transactione composuit.

Kaufbeuræ, quæ Imperialis Sueviæ Civitas est, quum gravissimi inter Catholicos atque Protestantes illo tempore motus fuissent exorti, Ernestus Fridericus cum Wirtenbergico aliisque suarum partium Sueviæ Ordinibus civium Protestantium causam suscepit & pro illis A. 1589. apud Cæsarem intercessit.

§. VIII.

Tutela li-
beror. Ja-
cobi.

A. 1590. Jacobi Marchionis, nuper defuncti, vidua, enixa est posthumum, Ernestum Jacobum, cujus tutelam & administrationem terrarum patruus Ernestus Fridericus suscepit, eaque de re Cameram Imperii literis certiore reddidit.

Jacobus pater ultima voluntate ordinaverat, ut in terris, ab ipso relictis, Catholica conservaretur religio, in qua & educarentur pupilli, quibus præter Ernestum Fridericum agnatum & Elifabetham matrem, Wilhelmum quoque Bavariæ Ducem & Carolum, Zolleranum Comitem, tutores nominaverat. Sed Ernestus Fridericus, nulla testamenti, quod variis modis impugnabat, habita ratione, Catholica sacra ex fratris defuncti ditionibus proscri-

psit sibi que soli vindicavit tutelam. Quem in finem cum Elifabetha, Jacobi vidua, die 5. Nov. A. 1590. inita pactione, Mulburgense Castrum, insigni supellectile instruendum, viduitatis illi sedem assignavit, addita conditione, ut liberum ipsi esset Emmedingam redire. Pupillorum educationem Marchioni, ut legitimo tutori, Elifabetha reliquit, eidemque bonorum suorum, quæ in Luxenburgica ditone & in Ducatu Lotharingiæ habebat, administrationem concessit.

§. I X.

Indigne hæc tulit Zolleranus Comes, tutor, qui surreptas Lis de ea & transactio. Emmedingæ testamenti tabulas ad Cæsarem perferens, die 14. Decembris Rescriptum obtinuit, quo Marchioni, innovata ut corrigeret & ad aperiendum testamentum se sisteret iudicio, injunctum. Marchio, protrahendæ liti, jurisdictionem Consilii Aulici declinavit atque ad Judicem ordinarium causam hanc remitti petiit; sed irrito conatu. Post biennii moram Consilium Aulicum A. 1592. testamentum Jacobi confirmavit, & Wilhelmum, Ducem Bavariae, tutorem filiarum Jacobi & testamenti executorem agnovit. Ernestus Fridericus ea de re per Bavarum certior factus, die 11. Decembris (A. 1592.) a Cæsare male informato ad melius informandum sibi provocandum putavit. Denique Friderici Wirtembergæ Ducis interventu die 9. Nov. A. 1594. Leonbergæ inter Ernestum Fridericum & Wilhelmum Bavarum inita est transactio,

ERNEST.
FRIDER.

qua in communionem tutelæ quidem admiffus est Marchio, sed educatio pupillarum nonnifi ad certum tempus illi relicta. Natu major enim illarum post sex menses, at natu junior post biennium, aliis locis, ubi Romana Religio viget, ex voluntate testatoris, donec elocentur, educari jussæ sunt. Legatorum vero piorum nomine Ernestus Fridericus certam pecuniæ summam se soluturum promisit. De cetero, compensatis expensis, renunciatum est liti.

Marchio
heres Ja-
cobi.

Inter hæc Ernestus Jacobus posthumus septimo nativitatis mense quum A. 1591. decessisset, Hachbergicæ ejus & Usenbergicæ ditiones ad patruos pervenerunt. Ditionam investituram Ernesto Friderico ejusque fratri, qui legitimam nondum attigerat ætatem, A. 1592. die 27. Junii Rudolphus II. Cæsar Pragæ concessit.

§. X.

Turbæ
Argent.

Apud Argentinenses Capitulum Cathedrale, sub Johanne Manderfcheidio Episcopo, in duas sese partes, Catholicos & Protestantes, divisit. Sopiendis difficultatibus, inter eos exortis, omnem operam impendit Antistes.

Ernestus Fridericus, cum Johanne Casimiro, Electoratus Palatini Administratore, Richardo & Johanne, Palatinis, ut & cum Jacobo fratre, Hachbergenfi Marchione, ad Episcopum & Canonicos, Catholicæ Religioni addictos, A. 1584. misit legatos, qui

qui eos ad concordiam hortarentur, atque Marchiones officio suo ea in re non defuturos ostenderent. (o) Compositio frustra tentata. Canonicorum Protestantium causam ergo Marchio sibi defendendam suscepit. Missa A. 1589. plerorumque Principum Aug. Confess. & inter eos Ernesti Friderici ad Rudolphum II. Imp. legatio, quæ pro Canonicis Protestantibus apud Cæsarem intercessit, remque eo perducere laboravit, ut omnis controversia Ordinum Imperii permitteretur cognitioni. At Cæsar ad suam rem omnem evocavit tribunal. (p)

Mortuus inter hæc A. 1592. Episcopus. Suffragia in electione novi divisa. Canonici Protestantes Joh. Georgium, Joh. Georgii Electoris Brandenburgici nepotem, Argentinæ; Catholici Carolum, Caroli II. Ducis Lotharingiæ filium, Tabernis Alfatensis elegerunt successorem. Belli, in Alfatia mox orituri, præludium. Lotharingiæ Dux, filii partes suscepit. Pro Brandenburgico Argentinenses, Tigurini, Bernates, Basilienses & Ernestus Fridericus noster steterunt.

Tom. IV.

L

(o) Mandata, legatis data, una cum responso Argentinensis Episcopi, extant in scripto: *Ausschreiben und gründlicher Bericht unser Georgen von Seyn, Grafen von Wüngenstein &c.* num. 34. 35.

(p) BERNH. HERZOG, *Chron. Alfat.* Lib. IV. pag. 128.

ERNEST.
FRIDER.

§. XI.

Marchio
Protest.
succurrit.

Hic mense Novembri mille equitum, bis mille peditum auxilia in Alsatiam duxit, institutoque per Argentinam itinere, in agro Argentinensi prope Husbergam, una leuca ab urbe, confedit. Brocomagus (*Brumpt*) juris Hanoici burgus; oppidum olim, ab Ernesti copiis die 29. Nov. direptus est, arce illæsa, quam fortiter defenderant rustici. Eadem paulo post fata habuit Hochfelda, Advocatiæ Provincialis Alsatiae vicus, qui ad Aufriacos illo tempore spectabat. Christianus Anhaltinus Princeps, copiarum Argentinensium Præfectus, cum centum equitibus, die 7. Decembris, circa Molshemium quum ageret prædas; irruentibus in eum e Dachsteinio Lotharingis, cum omni manu sua in hostium potestatem venisset, nisi equites Marchici advolantes, Lotharingis eripuissent victoriam. Mansfeldius Comes & fortissimus quisque in eo conflictu ceciderunt.

Eodem mense Marchicæ copiae vicos Ebersheim, Kogenheim, Kesthenholz, Bliensweiler, Scherweiler, partim ad Episcopum & Capitulum Argent. partim ad Aufriacos spectantes, ut & alia in illis partibus loca, diripuerunt. Dambacum, oppidum, acceptis Argentorato tormentis, ab iisdem expugnatum.

Componendis his turbis Legati Cæsaris Argentinam venerunt. Christianus Anhaltinus, atque Ernestus Fridericus Marchio

noster ab illis interpellati sunt. (q) Legatis ultro citroque com-
meantibus, die 15. Febr. A. 1593. in has conditiones transactum:
ut, depositis utrimque armis, arbitrio Principum Imperii omnis
causa committeretur. Reditus Episcopatus interea duos inter di-
viderentur Episcopos. (r) Pace facta, Ernestus Fridericus rediit
domum. Ferox ejus miles, amicis hostibusque infestus, late
omnia vastaverat. Crudelitatis Ernestus accusatus a multis. Phi-
lippus, Hanoviae Comes, ad Cameram Imperii detulit contra
eum querelas. (s)

§. XII.

Durantibus his turbis, Lotharingæ Dux Ernestum Fri-
dericum, qui A. 1591. Jacobo Ernesto, fratris sui Jacobi filio, Dynastia
Bitensi
ejicitur.
posthumo, successerat, Dynastia Bitensi, quam pignoris jure Ja-
cobus tenuerat, forte non reddita, ejecit. Damni hujus repära-
tionem a Civitate Argentinensi & Canonicis Protestantibus, so-
ciis suis, Marchio flagitavit; ad Lotharingæ Ducis partes se tranfi-
turum minatus; nisi satisfaceret petitis. Senatus & Canonici

Tom. IV.

L 2

(q) Exponit hæc Chron. MS. Argentinense Germanicum SEBALDI BUHELERI
quod in Bibliotheca mea servatur. Böhelerus filius, Chronici paterni
Continuator, Armamentarii Argentinensis tum fuerat Præfectus.

(r) THUANUS Lib. CV. Cap. 2. pag. 205.

(s) IDEM Lib. CIV. Cap. 10. pag. 185.

ERNEST.
FRIDER.

menſe Septembri A. 1592. Electorem Palatinum, Fridericum IV. & Johannem Comitem Palatinum literis rogarunt, ad æquiores conditiones ut Erneſtum inducerent. Res anno ſequenti ita compoſita, ut Capitulum quinquagies mille florenorum fortem, variis Germaniæ Principibus mutuo datam, traderet Marchioni; qui, Dynaſtiam Bitenſem, ope ſociorum, ſi quando recuperaverit, fortem ſe reſtituturum promiſit.

A. 1595. die 12. Januarii literas oppignerationis Dynaſtiæ Bitenſis Marchio tradidit Capitulo. (t) At Lotharingiæ Dux, Leiningæ & Hanoviæ Comitum interventu, in tranquilla Dynaſtiæ poſſeſſione permansit. (u)

§. XIII.

Fœdus
Heil-
bronn.

Turbæ hæc aliique in Imperio motus, ob religionem exorti, induxerunt Marchionem, ut cum Friderico IV. Electore Palatino, cum Joanne Georgio, Electore Brandenburgico, cum Joanne Bipontino & Friderico, Wirtembergæ Duce, A. 1594. menſe Martio conveniret Heilbronnæ. Prolata ibi in medium longa ſeries Gravaminum, quibus Transactioni Paſſavienſi & Paci Religioſæ vim illatam eſſe Proteſtantes querebantur. Decretum, ut ea Cæſari in proximis exhiberentur Comitiis; nec de

(t) Acta Tabularii Argent.

(u) CALMET. *Hiſt. de Lorraine*, Tom. V, pag. 764.

tributis, ad Turcicum bellum conferendis, inirentur suffragia, nisi remedium his malis allatum. Quin & de ferendo inter se celeri deliberatum auxilio, ubi tranquillitatis publicæ id exegerint rationes.

Incunabula hæc inclyti fœderis, quod *Unionem Evangelicam* vocant, A. 1610. Halæ Suevorum initam; cujus consilium jam ante XV. annos dederat Elifabetha, Anglorum Regina; (x) cujus promotor Henricus IV. Galliæ Rex, conjunctis Protestantium Germanorum viribus, ad res suas promovendas usus.

§. XIV.

Missus ab eo jam A. 1591. in Germaniam Jacobus Bongarsius, Aurelianensis, vir prudens & doctus, Reformatorum Galliæ sacris addictus, (y) qui Principum Protestantium Aulas obambulans, in fœdus eos colligere studuit, atque ad ferendam Regi suo opem invitavit. Reditus Regis ad sacra majorum Aulas has aliquandiu retinuit. Bongarsius eas tamen paulatim reduxit in viam, (z) & Argentina, ubi diu versatus est, ad Heilbronnensem Protestantium Conventum literas dedit, quibus Henrici IV. fœ-

L 3

(x) HUBERTUS LANGUETUS in *Epist. politicis & historicis ad Philippum Sydnæum*, Epist. 64.

(y) THUANUS Lib. CI. Cap. 2. pag. 46.

(z) *Lettres du Cardinal D'Offat*, num. 249. 251.

ERNEST.
FRIDER.

us & amicitiam obtulit Principibus; qui quadringenties mille florenorum subsidia, intra biennium solvenda, Regi promiserunt; ita quidem, ut Brandenburgica Domus centies mille, Elector Palatinus & Wirtembergæ Dux quinquagies mille, totidemque Johannes Veldentinus, una cum Ernesto Friderico Marchione, ut & cum Administratore Argentinenfis Episcopatus, ipsaque Civitate Argentinensi perfolverent.

In eodem Conventu de afflicto Marchiæ superioris statu, sub Eduardo Fortunato, & de fati ejus futuris multa conquestus est Ernestus Fridericus; fociorum ea super re mentem exquirens. Deliberatum; & ulterius deliberandum esse Proceres censuerunt. (a)

§. X V.

Occupatio
Marchiæ su-
perior.

Enimvero infelix & turbidum Eduardi Fortunati regimen Marchiam superiorem fere omnem everterat; ut suo loco ostendi. (b) Debita, quæ a tempore divisionis terrarum, Bernhardum inter atque Ernestum, Marchionatui superiori inhæserant, a Philippo, Bernardi nepote, adaucta; ab Eduardo, successore ejus, adeo cumulata fuerunt, ut spes emergendi fere nulla superesset.

(a) Recessus Heilbronnenfis, die 16. Mart. 1594. scriptus, extat in LONDORP.
Tom. III. pag. 509.

(b) Tom. III. *Hist. Badens.* pag. 71.

Ernestus Fridericus illam æris alieni partem, quæ Marchiæ ejus attributa, jam pridem exsolverat. Sed creditoribus utraque Marchia fuit in solidum oppignerata. Ernestum illi, ut correum, urserunt, variisque obstagii, decretis, litibus, in Camera Imperiali profecuti sunt. Eduardus, literis ab Ernesto Friderico identidem monitus, (c) vitæ suæ non mutabat rationes, atque omnia rei componendæ media, a Durlacensibus, conciliante Wilhelmo Baviaræ Duce, ei proposita, spernebat.

Cæsar denique Marchiæ Eduardinæ sequestros Bavarum & Lotharingum ordinavit, (d) qui rem omnem commiserunt Fuggero. Periculum fuerat, ne Marchia superior e Domo Badensi exiret. Ernestus Fridericus ergo, acceptis ab Electore Palatino & Wirtembergæ Duce auxiliis, virtute pacti, quod cum tutoribus Philiberti & Christophori, Marchionum, Ernestus avus A. 1537. iniverat, (e) absente Eduardo Fortunato, die 21. Novembris, noctu Badam, Etlingam, Cuppenhemium, Stalhovam, Raftadium, aliaque loca, Protestantibus incolis, non resistentibus, plena occupavit, (f) & ab illis sub titulo Administratoris recepit homagium. (g)

(c) Literas has vide in *Gründlichem und wahrhaftem Bericht* &c. pag. 17. seq.

(d) Vid. Tom. III. *loco alleg.*

(e) Vid. supra in Ernesto I. pag. 17.

(f) Occupatio hæc peracta est ductu Wolfi Dieterici de Gemmingen in Tiefenbronn.

(g) BARRIUS in *Historia Germaniæ* Tom. IX. pag. 520. Georgium Frideri-

ERNEST.
FRIDER.

§. X V I.

Causæ
occup.

Rationes facti sui literis, ad Cæsarem datis, (h) exposuit; summa se necessitate ad extrema compulsum esse remedia, ut suo nempe jure uteretur, quod Domus Badensis pacta vetera & juniores transactiones ipsi permittunt. Verum „excusationes hæ, inquit THUANUS, (i) minime bonam in partem a Cæsare acceptæ sunt, quippe qui sciret, odio Eduardi, qui sacra majorum colebat, & secreta Protestantium, ditioni Badensi subditorum, coitione factum, ut tot oppida nullo negotio in potestatem Ernesti venissent & pessimi exempli esse, ut quis in Imperio violenta alieni occupatione in propria causa sibi jus dicat. BONGARSIVS (*) ad Camerarium, amicum suum, Argentina scripsit: „ Quid moverit Durlachiensis jam, arbitror, cognovisti. Omnino grave erat hisce Principibus & Civitati huic (Argentinæ) Fuckarum in finum suum recipere. Sed Imperator quid ad ista? „

§. X V I I.

cum, Fratrem Ernesti, Marchionatum superiorem Eduardi Fortunati filio, matris ejus Eickiæ conditionis prætextu, demum abstulisse falso perferibit.

(h) Literas vide ab initio Libri alleg.

(i) *Historiar.* Lib. CIX. Cap. 15. pag. 379.(*) *Epist.* 84.

§. XVII.

In tam periculoso rerum statu Ernestus Fridericus repeti-
tis die 26. Nov. ad Cæsarem (k) literis & Apologetico, typis vul-
gato, causam suam quovis modo defendere fategit. (l) Præter
ea, quæ suo loco exposui, (m) cædes & rapinæ, in Marchia pa-
tratas, infidias Marchionibus Agnatis necromantica arte, venefi-
cio, aliisve modis, structas ab Eduardo exposuit.

Supplicia
de noxiis
sumta.

Ex Consiliariis ejus incarcerati sunt plures. Christiano,
Anhaltino Principe, Philippo, Comite Ebersteinensi, magnaque
Procerum & Nobilium multitudine adstante, publicæ super eos
quæstiones Durlaci sunt habitæ. (n)

Tom. IV.

M

(k) Cæsar Rescripto d. 3. Apr. 1595. Marchionem hortatus est, ut portionem
primam mensis decimi subsidiorum Turcicorum, quæ in proximis Ratis-
bonæ Comitibus Cæsari fuerant decreta, intuitu utriusque Marchiæ quam-
primum persolveret.

(l) Edidit A. 1595. scriptum sub titulo: *Gründlicher, wahrhaftiger und bestendi-
ger Bericht, was sich vor und nach unlangst durch den durchleuchtigen hoch-
gebornen Fürsten und herrn, herrn Ernst Friderichen &c. rechtmæssig und
besugter weisß fürgenommenen occupation des Obertheils des Fürstenthums
der Marggraffschafft Baden &c. verlossen &c.* 4to.

(m) Tom. III. pag. 71.

(n) Præfatio scripti allegati.

ERNEST.
FRIDER.

Paulus Pestalotius, Clavenna ortus, & Franciscus Muscattellus, Vicetinus, falsæ monetæ, veneficiorum & magicarum artium, quas ad Ernestum Fridericum e medio tollendum, Francofurti, Etlingæ alibique paraverant, convicti, criminaque professi, A. 1594. die 10. Dec. capite plexi sunt. (o) Franciscus Kœcherus, Rodemacheranus, Castri Rohrburgensis (p) præfectus, ad Marchionem interficiendum ab Eduardo se conductum professus, Majo mense anni sequentis a carnifice vivus in quatuor dissectus est partes. (q)

§. XVIII.

Marchio
copias
conscribit.

In tam fervido rerum statu evertenda fuerunt Eduardi Fortunati consilia, omniaque ad defensionem paranda. Conscribendus numerosior miles.

BONGARSIUS in literis (r) A. 1595. die 21. Maji ad Camerarium ita scribit: „ Marchio noster Durlachiensis egregias „ copias habet, quales vix vidit Germania, & equites nostrates „ ducentos ei conduxit Rheingravius Philippus. Quid cogitet „ obscurum est: nam motus Eduardi omnes observare, non est „ tanti. Et aperto Marte Eduardus non certabit. „

(o) Scriptum alleg. pag. 35.

(p) Burgvogt zu Rohrburg.

(q) Scriptum alleg. pag. 37.

(r) Epist. 91.

Enimvero tria militum millia Eduardus ex Luxenburgicis & Spanheimensibus terris conscripserat, cum quibus ille versus Rhenum profectus est. Quin & nonnullis Lotharingæ Nobilibus cogendo militi numeravit pecuniam. (s) Intercefferant quidem Moguntinus & Colonienfis Electores, qui consensu Eduardi Fortunati amicam rei compositionem tentarunt, quam & Palatinus Elector Fridericus & Johannes Bipontinus Ernesto Friderico suaserunt. Sed ille tenax propositi, omnem conciliandi modum rejecit, ductisque in Alfatiam copiis, reliqua Eduardi occupavit. (t)

ERNEST.
FRIDER.

§. XIX.

Johannes Pistorius, a Bavaro missus, cum Ernesto Friderico Scheibehardi mense Junio 1595. has in leges convenit: in

Acta cum
Bavaro.

Tom. IV.

M 2

(s) BONGARSIVS in *Epistola* 93, die 3. Junii A. 1595. Argentinx scripta, ita loquitur: „ Rheingraviv Philippus, cujus sororem Durlacensis frater
 „ uxorem habet, cum nudius tertius huc advenisset, cum equitibus
 „ circiter 200. heri sub vesperam pernoctatum abiit in Beinem, quod
 „ est oppidum Badense cis Rhenum, hinc sex milliaribus distans: jus-
 „ sus ibi Durlacensis Marchionis opperiri mandata. Adventant & co-
 „ pie Eduardi, quas ajunt esse trium millium. Constat Vannes &
 „ Chasteaubrehan Lotharingos pecuniam ab Eduardo, cogendo militi
 „ accepisse. Apparatus hi quo tandem evadant, expecto: ipsa consilia
 „ investigare cogitando non possum. Sed fallor, aut nihil subest so-
 „ lidi. „

(t) BONGARSIVS *Epist.* 94.

ERNEST.
FRIDER.

antiqua religione nihil immutetur in Marchia superiore: Confiliarii & Officiales constituentur eidem religioni addicti, vel, si haberi nequeant, Evangelicis designatis conservatio religionis Catholicæ injungatur: jurisdictio ecclesiastica & jura diocæsana Argentinenſi & Spirenſi Episcopis certa ratione relinquuntur: Eduardus Fortunatus, vitæ Durlaceniſis nunquam non fruens infidias, mancipetur cuſtodix: Marchia ſuperior & reliquæ Eduardi ditiones ad certum tempus Erneſto Friderico permittantur: Bavarus actorum confirmationem a Cæſare obtineat. Conventio hæc irrita fuit.

Reſcript.
Cæſar.

Cæſar enim de bellicis Badenſium motibus certior redditus, cum periculum eſſe videretur, ne latius incendium ſerperet, Reſcripto, die 3. Junii dato, Erneſtum Fridericum ab armis conſeſſim diſcedere & ſuperiorem Marchiam, donec lis deciſa, tradi juſſit ſibi ſequeſtro. Cæſar, Eduardo quoque Fortunato injunxit, ut ſine mora dimitteret copias. Eodem tempore (3. Jun.) quatuor Electores Rhenenſes literis hortatus eſt Cæſar, ne alterutri parti præberent auxilium, ſed mandata ſi ſpreverint Marchiones, ſui quid conſilii fit, Cæſarem docerent.

§. X X.

Defenſio
Marchio-
nis.

At Erneſtus Fridericus literis d. 7. Julii ad Cæſarem graviter ſuam cauſam defendit. Eduardum Fortunatum, ait, non pacta modo majorum multis modis violaffe, ſed & Lotharingiæ Ducem ad pecuniam & copias, ipſi ſubminiſtrandas, ſolicitaffe non-

nullosque Lotharingæ Chiliarchas ad conducenda aliquot pedum equitumque millia constituisse; unde sibi vitio verti non posse, quod rebus tam dubiis de tuenda salute sua & de propellenda injuria cogitarit; naturæ & gentium jura, constitutiones Imperii cuius id permittere Principi. Perfectam se pacem cum finitimis colere; neque metuendum esse, ne ea, quæ sui defendendi causa egerit, bello intestino præbeant occasionem; daturum se operam, ne, quas conscripserit, copiæ vicinis inferant damnum. De cetero Marchiam superiorem justis ex causis se occupasse, eamque possessionem aliquoties jam a Cæsare agnitam, adeoque integrum illi non esse, ut sequestri in se munus derivet, seu quod idem est, ab executione inchoet litem. Rogat denique Cæsarem Marchio, ut hanc excusationem suam æqui bonique consulat, nec mandatis eum porro gravare pergat.

§. XXI.

Eduardus Fortunatus, accepto Cæsaris Rescripto, copias ^{Eduard.} se dimissurum & propediem suscepturum esse ad Cæsarem iter, ^{copias} dimittit, professus est. Enimvero Artigotius, Fresnius & Castellobrehanus, Lotharingi, qui militem pro Eduardo collegerant, in Burgundiam abierunt, militaturi Hispano. Vannius & Sercius item Lotharingi, Eduardo quas promiserant, copias, Galliæ Regi adduxerunt. Ipius Eduardi pars militum maxima ad Hispani-

ERNEST.
FRIDER.

ca transferunt stipendia. Rerum gerendarum nervus Eduardo defuerat; qui cum reliquo milite in Spanheimensi se continuit Comitatu; & una cum Lotharingo Galliae Regis colloquium, sed frustra, expetiit.

BONGARSIVS (u): „ Mihi, inquit, persuasum est
„ omnino, igniculum hunc ab Hispanis & aliis, quibus Germa-
„ niæ quies ingrata est, materia ministrata, altum iri. In-
„ terim sumptus graves facere Durlacensis cogitur & nescio an
„ diu ferendos. „

§. XXII.

Ernestus
Frider.
resistit.

Post hæc Cæsar alio Rescripto die 12. Jul. Ernestum Fridericum commonuit, ut Eduardi Fortunati exemplum secutus, imperata faceret. Sed resistit ille, quod Eduardum contra fidem, Cæsari datam, militem alere & vim minari intellexisset. Unde tertio Rescripto die 6. Aug. denuo Marchioni injunctum, ut exaucto- rato milite, Cæsarem agnosceret sequestrum & Wilhelmo Bavariae Duci, cui Cæsar rem commiserat, de sequestratione & de modo eam admittendi sententiam suam patefaceret. Eodem die Cæsar literis ad quatuor Rhenenses Electores de pertinacia Marchionis multum conquestus est. Legati trium Electorum Ecclesiasticorum in Conventu Deputatorum Spirensi censuerunt; Ernestus Fridericus

(u) Epist. 96. & 97. utraque scripta est mense Julio A. 1595.

si neque copias dimittat, neque Cæsaris sequestro locum concedat, sua auctoritate Cæsar ut agat. At Palatinus regessit, Ernestum Fridericum vicinis Principibus non inferre molestiam; eum suo jure uti, quod Eduardus, retento milite, Cæsaris mandatis morem non gerat.

§. XXIII.

Denique Ernestus Fridericus cum legato Gallico inita pactione, (x) militem suum Henrico IV. Regi tradidit, literisque die 7. Sept. ad Cæsarem datis, quibus dimissas a se copias significat, enixe Cæsarem rogavit, ne in malam acciperet partem, quod evitandis Eduardi insidiis, ea, qua possit, sibi ratione prospiciat. Addidit, libenter se auditurum, quæ Cæsaris nomine Wilhelmus Bavarix Dux ipsi propositurus sit, facturumque omnia, quæ salvis domus suæ juribus pactisque majorum admittere queat.

R. Gallix
copias
tradit.

Res dein aliquot annis quievit; nisi quod Cæsar A. 1596. die 1. Julii novo Rescripto Marchionem hortatus est, ut ab omni vi in Eduardum Fortunatum ejusque cognatos, ministros & subditos abstineret, ac tranquille litis finem expectans, nihil in religione innovaret, sed Catholica sacra in eo, quo fuerint statu, relinqueret. Ernestus Fridericus nihil in religione se immutasse, neque immutaturum esse in posterum, & quæ contra Eduar-

(x) Rex Gallix d. 22. Nov. 1595. hanc pactionem firmavit.

ERNEST.
FRIDER.

dum (y) ejusque asseclas egerit, ad depellendas tantum infidias, quas ille struere pergat, spectasse respondit.

§. XXIV.

Befig-
heim;
Mundels-
heim
alienata.

Occupatam ergo superiorem Marchiam ut retineret, atque contra Eduardum Fortunatum defenderet, Ernestus Fridericus diu fuit armatus. At defendendæ superiori non suffecerat inferior. Diminuenda hæc fuerat, fervaretur ut altera, vel ne utraque amitteretur.

Fridericus Wirtembergæ Dux, Monbeliardensis, quæ nunc floret, Lineæ primus, qui Ludovico, Stutgardianæ postremo, nuper successerat, Befigheimensem & Mundelsheimensem Præfecturas, ad Nicrum & ad Enziam fitas, ab Ernesto Friderico repetebat; Ulrico, Wirtembergico Duci, eas injuste ereptas caussatus. Utramque tamen inter vetera suæ Domus domania reputarunt Badenses. Eberhardum Illustrem, Wirtembergæ Comitem, ab Henrico VII. Imp. proscriptum, Marchio Badensis Hesso A. 1310. suscepit eique Befigheimium, turribus, muris ac fossis munitum,

(y) Eduardus, quum A. 1598. versaretur in Suecia, Carolum, Sudermannicæ Ducem, induxit, ut æquis conditionibus, ab Ernesto Friderico impetrandis, apud Electores quosdam & Principes Imperii pro eo intercederet. Intercessio caruit effectu.

tum; habitandum concessit. Præfecturam hanc cum Mundelsheimio Carolus Marchio, a Friderico I. Palatino captus, pro lytro A. 1463. concessit; reluendi jure sibi servato. (z) Philippus Ingenuus, Friderici successor, a Maximiliano I. A. 1504. proscriptus, Besigheimium & Mundelsheimium amisit. Ulricus enim Wirtembergæ Dux, utrumque jussu Cæsaris occupavit, & cum aliis Palatinis terris pro sumptibus belli, sub pignoris quoque onere retinuit, uti Palatinus illa ante possederat. Ulrico a Cæsare A. 1519. proscripto, easdem Præfecturas Fœdus Suevicum ei eripuit. Decennio post (A. 1529.) redditæ sunt Philippo, Marchioni Badensi, qui pretium oppignerationis 25. mille florenorum Archiduci Ferdinando, Wirtembergici Ducatus possessori, persolvit; antequam investituram ejus in Comitibus Imperii solennibus A. 1530. acciperet. (a)

Ita ad Domum Badensem Besigheimium (b) & Mundelsheimium (c) optimo jure redierunt, atque penes eam manserunt usque ad A. 1594. quo Fridericus, Wirtembergæ Dux, ab Ernesto Friderico utramque Præfecturam repetiit; quamvis pater & avus

Tom. IV.

N

(z) Lege Tom. II. pag. 177.

(a) EISENBACH *Geschichte Herzog Ulrichs* pag. 88.

(b) Besigheimensis Præfectura præter oppidum hujus nominis vicus Walheim, Hefsigheim & dimidiam vici Loechgau partem composuit.

(c) Mundelsheimium Castrum & oppidum cum duabus villis complectitur.

ERNEST.
FRIDER.

per 65. annos post redemptionem sine interruptione eas constanter possederint. Ulricus nonnisi per XV. annos eas jure belli occupaverat; jure belli amiserat. Iniquam postulationem Wirtenbergicus comitatus est minis; Princeps potens, propositi tenax, non lentus, sed ardens & armis exequi postulata paratus. Marchio, in ambiguo positus, qui, occupata superiore Marchia, offenderat Cæsarem, non offensurus quoque vicinum potentem, Ducis petito eo minus restitit, quod hic Marchioni, multos milites alenti, magnam pecuniæ paratæ summam obtulerat, quæ verum utriusque Præfecturæ illius ævi valorem fere transcendit. Trecenties & octogies quater mille ac quadringentos octoginta sex florenos, pro dominiis his Fridericus Wirtenbergicus Ernesto Friderico A. 1595. exsolvit. (d)

§. X X V.

Hach-
berg. &
Ufenb.
fratri tra-
dit.

Alienationi huic se opponere visus est frater Georgius Fridericus, vigesimum secundum ætatis annum tum agens. (e) Inhibitorias ille literas a Cæsare obtinuerat; sed in gratiam fratris & Wirtenbergæ Ducis, tandem & ipse in venditionem consensit. Fratris hujus sui tutelam die 30. Januarii ejusdem anni (1595.)

(d) S A T T L E R *Beschreibung des Herzogthums Wirtemberg.* Part. II. Cap. 47. pag. 218. seq.

(e) Literæ, quibus Georgius Fridericus huic permutationi intercessit, die 17. Julii 1602. perscriptæ sunt.

Ernestus Fridericus dimiserat; tradens ei quoque dimidiam terrarum partem, quas frater utriusque Jacobus, Marchionatus Hachbergæ & Usenbergicæ Dynastiæ possessor, sua & filii posthumi morte, reliquit. Georgius Fridericus vicissim centum septuaginta quinque millium florenorum summam fratri seniori solvit; atque duarum, quas Jacobus reliquit, filiarum dotationem in se suscepit. (f).
Conventio Calendis Octobris A. 1596. hac super re facta est.

Eodem anno Marchioni nostro cum Civitate Argentinensi ^{Argenti-}_{fia.} de jure conducendi exorta sunt diffidia. Conventus institutus Stolhovæ, ubi transactum, Stolhova ut terminus esset, ad quem & a quo cives Argentinenses in itu & reditu conducerentur a suis; salvo tamen jure conducendi Marchionis. (g)

Riepurgensis vici pars dimidia, quam Nobiles Rieburgenses hucusque possederant, eodem tempore adjecta est Marchiæ, consentiente Rudolpho II. Imp. qui emtionem A. 1596. suis literis firmavit. (h) Reliquam hujus vici partem A. 1603. Beati Riepurgensis liberi pro 51000. florenorum summa Marchioni vendiderunt.

Tom. IV.

N 2

(f) Ernestus Fridericus tamen postea unam ex Jacobi filiabus se dotaturum promisit.

(g) Acta extant in Tabulario Argent.

(h) G Y L M A N N. *Supplic. Camer.* Tom. IV. Part. II. num. 105. pag. 124.

ERNEST.
FRIDER.

§. XXVI.

Monast.
Frauen-
alb. abo-
let.

A. 1597. Ernestus Fridericus, jure suo reformandi usus, Monasterium Albæ Dominarum, a superiore Marchione pendens, ob corruptos Monialium mores, aboluit; quarum aliæ ad nuptias; aliæ in Lucidæ Vallis Monasterium transferunt. Spirensis Episcopus, ad cujus diocesin spectant Moniales, improbavit hoc factum. Lites ad Cameram Imperii delata; (i) ubi Marchio causam vel plane non tractandam, vel utriusque religionis iudices pari numero constituendos contendit. Denique rebus suis tutissimum esse ratus est, ex Camera ad Comitium Imperii litem evocari; in quorum potestate esset, leges publicas interpretari, quibus Augustanæ Conf. Principum & Statuum jura nituntur. Scripsit eum in finem ad Electorem Palatinum mense Augusto A. 1600. Scripsit ad alios Germaniæ Electores ac Principes, Protestantium religioni addictos; causam cum omnibus Protestantibus communem esse contendens, nisi Catholicorum Assessorum Cameræ, quorum major longe numerus erat, iudicio velint submitti. (k) Nec alienus ab hoc Marchionis consilio fuerat Palatinus Elector, qui statim respondit, sese communicasse rem cum Mauritio, Landgra-

(i) Vid. supra Tom. III. pag. 118. seqq. Add. K L O C K. *Relationum Cameral.* pag. 637.

(k) LONDORP. *Acta Publica* Tom. III. pag. 536.

vio Hassiæ, cum quo tum versabatur Cassellis, eumque Administratoris Electoratus Saxonie explorasse sententiam; sed utrumque arbitrari, non deferendum esse Cameræ forum, si utriusque religionis iudices pari numero adhibeantur. (1)

ERNEST.
FRIDER.

Heilbronnense illud Principum fœdus, A. 1594. percussum, plurium accessione sociorum majus indies robur accepit. A. 1598. & sequentibus frequentes celebrati Conventus, (m) in quibus fœdere firmato, de abolendis gravaminibus consultationes institutæ. Inter gravamina hæc Frauenalbensis controversia quoque fuit relata. Subsidia ad Turcicum bellum Cæsari a fœderatis negata, nisi querelis medicinam afferret.

Conventus unitor.

§. XXVII.

Multiplici ista rerum agitatione Cæsaris animus ab Ernesto Friderico cœpit alienari. Aucta paulo post odia, cum Eduar-

Motus post mortem Eduardi.

N 3

(1) *Ibid.* pag. 538. seq.

(m) Francofurti mense Decembri A. 1598. Fridbergæ 30. Julii A. 1599. iterum Francofurti d. 4. Febr. 1600. Spiræ die 27. Octobris anno eodem; Fridbergæ die 2. Febr. A. 1601. iterum Fridbergæ d. 12. Febr. 1603. & eodem anno Heidelbergæ inter Principes conjunctos habiti conventus. Recessus, in singulis conventibus factos, exhibet LONDORP. *Actor. publicor.* Tom. III. p. 511. 520. 522. 552. 560. 580. & liber, cui titulus: *Der Unionen Protestirenden Archiv*, in appendice pag. 2. seqq.

ERNEST.
FRIDER.

us Fortunatus A. 1600. diem obiisset. Ernestus Fridericus enim non Lahrae modo & Malbergæ Dynastias occupavit, vafallosque ac subditos Marchiæ superioris ad suscipienda feuda præstandumque homagium adegit, sed & Spanheimensium ditionum possessionem adire voluit, legitimum se Eduardi successorem professus, quod filios ille non reliquerit, iusto matrimonio prognatos, & fratres Eduardi superstites animi corporisque defectibus laborent. (n)

Verum enimvero Palatinus Elector & Birckenfeldensis Dux Carolus, ejusque filii atque heredes in possessionem citerioris & ulterioris Spanheimensis Comitatus admittere Marchionem noluerunt; cui & investitura a Palatino & Trevirensi denegata. At Eduardi consiliarii, Castellauno, ubi degebant, Carolum Orscelarium, provincialem præfectum, (Landhoffmeister) miserunt ad Cæsarem, ut de obitu Eduardi, & de motibus Ernesti Friderici eum redderet certiolem, utque viduam, pupillos, ac omnia Eduardi, eidem Imperatori, tanquam domino feudali, ejusque patrocínio & fidei commendaret.

§. XXVIII.

Cæsaris
sequest.

Cæsar Maximilianum Bavarum denuo administratorem nominavit atque Ernesto Friderico die 16. Nov. 1600. injunxit,

(n) Christophorus Gustavus, Eduardi frater, surdus & mutus erat. Philippum quoque non compotem fuisse mentis perscribunt.

ut superiorem Marchiam, una cum Ebersteinensi Comitatu & Lahræ, Malbergæ ac Grævensteini Dynastiis, Maximiliano fequestri traderet, donec de successione lis fuerit decisa. Aliis quoque literis Cæsar subditos & officiales Marchiæ superioris soli Cæsari & delegato ejus Bavaro parere & homagium præstare jussit. Maximiliano dein Bavaro collega junctus est Trevirensis Elector Spanheimenses ditiones ante omnia Cæsari & pupillis assertæ.

ERNEST.
FRIDER.

Ernestus Fridericus tantæ tempestati avertendæ fortissima quæque sibi ineunda duxit consilia. Rem ille cum fœderatis communicavit, quorum plerique, Cæsari ut obediret, suaserunt. (o). At ille repetitis mandatis officiales & subditos in officio continuit, omnique studio laboravit, ut, perducto ad aliam sententiâ Cæsare, investituram Marchiæ Superioris impetraret.

Conatus
Marchio-
nis.

§. XXIX.

Facti sui rationem Maximiliano Bavaro exposuit literis d. 23. Dec. petiitque, ne delatum a Cæsare fusciperet munus, sed benevolo in eum & familiam animo esse pergeret.

Acta cum
Bavaro.

(o) GEORG. MICHAEL LINGELSHEIM, Consiliarius Palatinus, in literis ad Jacobum Bongarsium Epist. 23. hac de re ita scribit: „ Cum propen-
„ deant plerique, suadendum Durlachico, ut pareat mandatis, ad
„ quam cognitionem horreo, & moriendum satius judico, quam tot
„ indigna, quæ secutura sunt, perferenda.

ERNEST.
FRIDER.

Maximilianus die 27. Jan. A. 1601. respondit, se, ut Cæsari obsequeretur, demandatum sibi suscepisse munus, eaque in re haud magis necessitudinem, qua Domui Badensi devinctus sit, quam ipsius Marchionis commodum spectasse, nulloque se modo dubitare, quin Cæsaris voluntati morem gesturus sit Marchio. Hic tamen Maximiliani monitis non acquievit, sed aliis literis, die 11. Februar. scriptis, a proposito novis eum rationibus avertere studuit, sequestrationem, a Cæsare, precibus adversariorum, decretam, & pactis familiæ & constitutionibus Imperii & communi Electorum, Principum Statuumque libertati adversari contenderet.

Manda-
tum Cæ-
saris.

At Cæsar novo Mandato die 27. Aug. superiorem Marchiam cum omnibus ejus partibus Electori Trevirensi & Bavariæ Duci, sequestribus, sub pœna ducentarum marcarum auri puri, Marchionem tradere jussit.

§. X X X.

Provoca-
tio Mar-
chionis.

Hic Georgium Fridericum, fratrem suum, Pragam ad Aulam Cæsaris misit; qui eum die 16. Apr. 1602. hortatus est decreto, ut ad admittendos sequestris induceret fratrem; pollicitus, sumtum & damni illius se initurum rationem, neque impediturum, quo minus unum e consiliariis Durlacensibus suis adjungat sequestribus. Quin & Cæsar promisit, acturum se sedulo, ut
pars

pars adversa compositioni amicabili, Cæsareanorum legatorum interventu, det locum. At Ernestus Fridericus causas, ob quas consentire nequeat, longo Cæsari scripto die 3. Oct. exposuit ac provocatione ab Imperatore male informato ad melius informandum coram tabellione & testibus interposita, sibi consuluit.

Res per reliquum fere Ernesti Friderici regimen in suspensio relicta. Sed tutores (*p*) filiorum Eduardi Catholicos Principes, religionis prætextu, (*q*) ad suas pertrahere partes studuerunt; misso quoque in Poloniam legato, qui Regi cognato commendavit pupillos petiitque, ut literis apud Cæsarem & legatione solenni ad proxima Imperii Comitia eorum causæ patrocineretur. Rex ea se facturum spondit.

§. XXXI.

Nec prætereundum silentio, quod Ernesto Friderico, Marchiæ superioris occasione cum Circulo Suevico difficultates obor-

Lis de
suffragio
Circulari.

Tom. IV.

O

(*p*) A. 1603. ad preces Eickiæ matris & consiliariorum, Alberto Archiduci & Maximiliano, Bavarix Ducis, tutoribus testamentariis, Carolus Comes Hohenzolleranus; & viduæ matri, donec ad secunda transferit vota, Salentinus, Isenburgicus Comes & Cuno Winnenburgicus Dynasta Cæsareo decreto adjuncti sunt tutores, qui eodem anno Spanheimensium ditionum investituram a Lothario Trevirensi Electore impetrarunt.

(*q*) Allegatum in primis, quod Catholicis decrescat, Protestantibus accrescat suffragium.

ERNEST.
FRIDER.

tæ. Circuli Rectores Eduardum Fortunatum, possessione licet dejectum, ad Conventus tamen Circulares vocaverant. Indigne id ferens Ernestus Fridericus, locum & suffragium in illis Conventibus ad se spectare contendit, quod Imperii Circulique tributa ipse persolvat. Negarunt id Sueviæ Ordines remque Cæsaris cognitioni permittendam censuerunt. Wirtenbergicus Catholicos numero suffragiorum vicisse causatus est. Marchio recusavit tributa, Cæsari ab Ordinibus Sueviæ decreta quæ fuerant. Origo hæc novæ litis in Camera Imperii. Marchio tributa Circulorum neminem, præter eos, qui consenserunt, obstringere contendit. Cum Præfecto rei nummarie Imperii denique de certa pecuniæ summa, residuorum nomine solvenda, A. 1603. Marchio convenit.

§. XXXII.

JacobiFi-
liæ tradi
jussæ.

Difficilem hanc causam alia mox difficilior excepit de filiabus Jacobi. Leonbergensem pactionem (r) de tradendis illis Marchio noster haudquaquam implevit; sed communicato cum Principibus foederatis consilio, rem in dies protraxit. Cæsar denique A. 1599. die 19. Febr. dedit mandatum, quo Ernestus Fridericus aut Wilhelmo Bavaro, aut Georgio Ludovico Leuchtenbergæ Landgravio, aut Elifabethæ matri, quæ Corolo Zollerano

(r) Vid. supra, p. 79.

nupserat, sub pœna L. marcarum auri puri tradere jussus est Principes puellas. Cæsaris & Consilii Aulici sententia Ernestum Fridericum permovit, ut Proaviæ educandas eas se traditurum promitteret. Oblata rejecit Cæsar, & Marchioni injunxit, ut intra sex septimanas Consilium Aulicum doceret, se satisfecisse decreto, quod die 3. Julii A. 1599. emanavit. Post hæc Marchio Principes filias ex Aula sua die 25. Aug. transtulit Badam, (s) atque ephoram & ephorum, Catholicæ utrumque religioni additum, ut & sacerdotem, qui sacra doceret Catholica, iisdem adjunxit. Aulicum Consilium hæc omnia rejecit, atque priora ut observarentur decreta die 7. Martii 1600. præcepit. Marchio ad Cæsarem & Imperium provocavit, & Moguntinum atque Palatinum Electores ea de re literis fecit certiores. Repetitis tamen mandatis die 4. Dec. eodem anno sub pœna proscriptionis illi injunctum est, ut præscripto tempore uni ex memoratis Principibus traderet puellas, & neque matrimoniis conciliandis, neque alia quacunque ratione Cæsaris mandata eluderet.

Tom. IV.

O 2

(s) Scriptum fuerat in transactione Leonbergensi, ut *aliis locis*, ubi Romana religio viget, educarentur puellæ. Marchio his verbis Caroloburgum quidem sedem suam, at non Badam, Catholicum ditionis suæ oppidum, excludi contendit.

ERNEST.
FRIDER.

§. XXXIII.

Marchio
rem ad
focios
defert.

Marchio, quam paulo ante tentaverat, provocationem repetiit, quæ ab Electore Palatino Cæsari missa, ab eodem rejecta atque Electori Palatino cum minis remissa. (t) Causa hæc dein ad Conventus fociorum Unionis, Fridbergæ anno 1601. ineunte celebratos, delata. Hi rem ad omnes Principes ex æquo pertinere, ac cum Legibus Imperii, cum observantia & libertate Germanica pugnare censuerunt. Dissuasum Marchioni, ne insolitis pareret mandatis, quæ a Consiliariis Aulicis, novum judicandi ordinem sibi fingentibus, Cæsare ignaro, emissa. Placuit Marchionis causam apud Cæsarem agere eumque rogare, ne talibus mandatis porro locum concedat. Singula hæc ad Cæsarem mense Martio (A. 1601.) perscripsit Ernestus Fridericus petiitque, ut omnis actio intermitteretur, & ne ægre ferret Cæsar, si non paruerit mandatis; quod provocatione lis sit suspensa. Consultum tamen sibi esse credit Marchio, si certo modo pupillarum renuntiaret tutelæ; id quod die 10. Septembr. coram tabellione & testibus factum. Periculum enim fuerat, ne sententia proscriptionis Pragæ publicaretur a Cæsare. Quem in finem accersitus quoque a Marchione Bongarsius, ut ab eo sciscitaretur, num quid opis

(t) LINGELSHEMIUS in *Epistolis Anecdotis ad Josephum Santam Archigrammateum Argentoratensem in Sylloge Anecdotorum Ayrmanni* p. 555.

esset ab Henrico IV. Galliarum Rege sperandum, vim illaturus si fuerit Cæsar. (u) Marchioni quid responderit Rex, non liquet.

§. XXXIV.

Georgius Fridericus, Marchionis nostri frater, anno sequente, in Aula cum versaretur Cæsarea, Cæsar omni studio apud fratrem id eum agere iussit, ut testamenti Jacobi & Leonbergensis pactionis tandem habeat rationem, neque mandatis de tradendis puellis, diutius moram injiciat. Ernestus Fridericus vero, die 3. Oct. (A. 1602.) Cæsari scripsit, se renuntiasse tutelæ, liberumque jam esse pupillis, ut in eam, quam velint, partem se vertant.

Hic finis fuit diuturnæ contentionis, quam Marchio breviorrem reddere debuisset. At in omnibus ille nimis consilii tenax; præsertim malam cum ingressus est viam. Tanta est efficacia erroris.

Annus sequens vidit Comitia, Ratisbonæ celebrata, in quibus de subsidiis ad bellum Turcicum, de bello Belgico & de lega-

O 3

(u) LINGELSHMIUS loco alleg. pag. 565. hæc habet: „ Dominus Bongar-
 „ fuis bis per hos dies hac (Heidelberga) transit, accersitus a Mar-
 „ chione Durlacensi, qui Praga nuntium accepit, fore, ut sententia
 „ proscriptionis brevi publicetur adversus ipsum; ob negatam educa-
 „ tionem fratris Jacobi filiarum apud Pontificios. Scire cupit, num-
 „ quid opis in Rege, si vis inferatur. „ Scripta est epistola die 6. Sept.
 1601.

ERNEST.
FRIDER.

tis, in Belgium mittendis, deliberatum. In subscriptione Recessus Badensibus Hassi fuerunt præpositi, quod indigne tulit Ernestus Fridericus, alternationem, nuper decretam, ad subscribendi quoque ordinem pertinere causatus. Denique Hassi quidem hac vice concessit, sed addita cautione, ut in posterum religiose observaretur de alternatione transactio.

§. XXXV.

Transit.
ad sacra
Calvin.

Hæc dum aguntur, Ernestus Fridericus Calviniana, pridem quæ foverat, publice tandem professus est sacra. Educatus ille fuit cum fratribus in religione Lutherana. At Jo. Pistorius, in Aulam hujus Principis circa A. 1577. receptus, Calviniano tum dogmati addictus, prima ejus semina Marchioni communicasse videtur, (x) licet ejus & fratris Jacobi nomina in Formula

(x) Idem postea PISTORIUS ad Catholica sacra Ernestum Fridericum perducturus videbatur. JO. WESENBECCIUS, Tubingensis Theologus, Doctor & Professor, dein Ulmenis Ecclesiarum Superintendens, in *litteris ad Philippum Marbachium*, Ulma die 23. Jul. 1596. scriptis *Argentoratam*, in *Marbachianis Epistolis*, a Fechtio editis, pag. 762. ita scribit:
 „ Periculum est, ne Pistorius serpentinis gyris animum Ernesti Friderici, Marchionis Badensis, vel tandem expugnet, idque tanto magis,
 „ quia Pontificii nihil prætermittunt, quo in suas partes eum pertrahere possint, maxime dum spem ei faciunt, quieta in possessione retinendi Marchionatum Badensem, quem nuper Eduardo Fortunato,

ERNEST.
FRIDER.

Concordiæ, A. 1580. Calvinianis opposita, in Catalogo subscribentium compareant. In Gymnasio Durlacensi, quod A. 1586. ab eo apertum, plerique Professores ex Calvinianorum defumti sunt schola. (y) Religionem hanc tamen nonnisi A. 1599. professus est publice, quo librum suum, dogmatis Calviniani defensorum, conscripsit, atque Stafforti, ubi subinde habitabat, sumptibus suis imprimi curavit; (z) amico Electori ut placeret, Friderico Palatino. Extat Epistola Ernesti Friderici ad Wirtembergæ Ducem, Fridericum, tutorem olim suum, in qua ingenue fatetur, eo ipso tempore Calviniano dogmati se jam firmiter adhæsisse, quo nomine ejus subscripta fuit Concordiæ Formula. (a)

Liber
Staffort.

„ vi & armis ademît, si in castra Pontificia sit transiturus. „ Idem timuisse cives Marchicos ostendit Epistola Pauli Cherleri Synodici Secretarii & Pastoris Rœtelæ A. 1595. Dominica post Natalem Domini scripta Rœtela ad Philippum Marbachium Argentinam in FECHTII *Epistolis Marbachianis* pag. 760.

(y) FECHTII *Historia Colloquii Emmending.* Cap. 3. §. 8. p. 45.

(z) De libro hoc vid. MAJUM in *Annotationibus ad Vitam Reuchlini*, p. 130. sqq;

(a) FECHTII *Hist. Colloquii Emmending.* pag. 43. Epistolæ Marchionis deficit annus.

ERNEST.
FRIDER.

§. XXXVI.

Rebellio
Pforzh.

Dogmata hæc sua Durlacensibus A. 1600. obtrufit. (b) Pforzheimensibus eadem obtrufurus quum esset, cives trecenti undecimo mensis Septembris coiverunt in fœdus, & denuntiaverunt Marchioni, nil novi se admissuros in religionis negotio. Quin & Georgii Friderici fratris ejus implorarunt auxilium; qui religiosum eorum zelum rescribens laudavit; suafitque ut agerent modeste; opem pollicitus, si necessitas exigit. Petrus Eberzius, Advocatus caussarum, vir mobilis ingenii, concitaverat cives. In reliquis omnem Marchioni obedientiam Pforzheimenses præstiterunt. (c)

Traditio est, eum in itinere mortuum, quod Pforzheimium susceperat, Calviniana ibi sacra militari manu ut obtruderet civibus; atque adeo in hac quoque urbe perficeret, quod ante quadriennium Durlaci perfecit.

§. XXXVII.

(b) Dehortati eum sunt ab hoc instituto Philippus Comes Palatinus Neoburgensis, Fridericus Marchio Anspacensis, Fridericus Dux Wirtembergæ.

(c) LINGELSHEMIUS in *Epist. ad Jacobum Bongars.* num. 29. & in *Epistolis Anecdotis apud AYRMANNUM* pag. 567. Sigillo usi sunt cum Inscriptione: *Sigillum Concordiæ Pforzheimensis.*

§. XXXVII.

Quodsi Ernestus Fridericus uno anno minus, quam vixerat, vixisset, successores ejus Marchia fruerentur lautiore. Illo enim, qui mortem ejus præcessit, (1603.) nova terrarum Badenensium alienatio occurrit; longe major priore; qua irreparabilem jacturam passa est Marchica Domus. Idem sane Ernestus Fridericus, qui Beflehemii & Mundelshemii dominia ante novennium Wirtembergæ Duci vendidit, eidem Altensteigæ & Liebenzellæ, vetera quoque gentis suæ patrimonia, longe ditiora, permutatione & venditione hoc anno concessit & tradidit. Præfecturæ hæc Wirtembergicis terris, (d) uti Wirtembergicæ Malsch, & Langensteinbach circumcinctæ Badensibus, frequentium contentionum extiterunt origo. (e) Extinguendis his remedii species quærebatur. Permutationis titulus, cum alienatione conjunctus, alienationis invidiam minuere visus est. Numerosior miles, quam superioris Marchiæ occupatio requirere videbatur, Ernestum Fridericum emunxit pecunia. Steinbacum ergo & Malscham cum vico transrhenano Rhodt & cum quadringentis octies mille, septingentis & sexaginta florenis paratæ pecuniæ Ernestus Fridericus accepit,

Tom. IV.

P

(d) Loca hæc ad Abbatiam Albæ Dominorum pertinebant, quam A. 1535. feculo addixit Wirtembergicus.

(e) Conf. Tom. III. pag. 22. & 113.

ERNEST.
FRIDER.

ut Altensteigam (f) & Liebenzellam, (g) Wirtenbergico traderet. (h) Eo periculosius consilium fuit, quod iacturam, Domui suæ illatam, venditor tum prævidere non poterat. Quum autem Steinbacum, Ottersvira & Malscha Monasterii Albæ Dominorum olim fuerint dominia, adeoque dubiæ possessionis, Fridericus Marchioni evictionem promisit, (i) atque Besigheimense ac Mundelsheimense Dominia in securitatem ei oppigneravit; ita tamen, ut Wirtenbergicus in eorundem possessione, donec eveniat casus, perstaret; futuræ cum Badenibus litis diuturnæ materia; postquam Durlacenses Ottersviram & Malscham Wilhelmo Bada-Badeni restituere coacti sunt. (k)

(f) Altensteigæ Præfectura hæc loca comprehendit: Altensteig Castrum & oppidum; vicos & villas Egenhausen, Mindespach, Etmansweiler, Simmersfelden, Pfrondorff, Rotfelden, Unterjetingen, Gættelfingen, Altensteig, Beuren, Græmbach, Durweiler, Spielberg, & partem vicorum Zwerenberg & Hornberg.

(g) Liebenzellæ Præfectura continet: Liebenzell oppidum, vicos Hangstetten, Beinberg, Bifelberg, Ober- & Unterlengenhart, Mayfenbach, Ernstmühl, Thennejecht, Schwarzenberg, Kolbach, Igelsloch, Schemberg, Monakam, & Reichenbach. SATTLER *Beschreibung des Herzogthums Wirtemberg*, Part. II. Cap. 49. §. 3. p. 229.

(h) Literæ Permutationis datæ Stutgardiæ d. 20. Dec. 1603.

(i) Literæ speciales hac super re datæ eodem mense Dec. 1603.

(k) Vid. Tom. III, pag. 113.

§. XXXVIII.

Iteratæ terrarum Badensium alienationes Ernesti Friderici apud posteros laudem non parum minuerunt. Dubiam Marchiæ superioris possessionem ut sibi fervaret, indubiæ possessionis Marchionatus sui bona imprudenter alienavit. Magnæ, quas inde collegit, nummorum summæ disparuerunt, sine fructu ad posteros. Immensi silvarum Badensium tractus ad Wirtembergicam Domum pervenerunt, quarum exigua tum fuit habita ratio; nunc divitiarum sunt fontes. Adde navigationis præsidia, tum quoque parvi habita. Enzia cum Nicro apud Besighemium jungitur. Nicer apud Manhemium jungitur Rheno. Enzia, Nagolda & Wirma apud Pforzhemium junguntur. Quantum beneficium perdidit Marchio, navigationem continuam & directam Pforzhemio perdens ad Rhenum. Lucrum, ex ingentibus silvis faciendum, hac alienatione amissum. Irreparabile damnum; vulnus cicatricis impatiens, quod nulla secula sanabunt.

ERNEST.
FRIDER.

Judicium
de ea.

§. XXXIX.

Obiit Remchingæ, qui locus Durlacum inter & Pforzhemium medius, subita morte oppressus, die XIV. Aprilis A. 1604. cum quadragesimum ætatis annum vix expleffet. Pforzhemii sepultus est in Choro Collegiatae.

Obitus
Marchio-
nis.

Tom. IV.

P 2

(l) MAJUS in *Vita Reuchlini*. p.133. THUANUS Lib. CXXXI. Cap. 17. p.242.

(m) Epitaphium ibi legitur sequens: *Illustrissimus Princeps ac Dominus, Do-*

ERNEST.
FRIDER.
Chara-
cter.

Varii de Ernesto Friderico & illius & nostro ævo sermones. NICOLAUS REUSNERUS, Silesius, in suis *Therothermis*, sive Aquis Ferinis (*Wildbad*) Wirtembergæ Ducatus, eum laudibus extollit. Viderat ibi Marchionem A. 1580. atque dein sua Epigrammata, in Thermis composita & Lauingæ A. 1581. impressa, ei adscripsit. In his bonitatem & sapientiam Marchionis, ac in Musas favorem celebrat.

Statura.

Imperatoriam Ernesti Friderici staturam dilaudant, qui eum propius noverunt. (n) Decennio ante mortem inferiore corporis parte contractus, gestatoria semper usus est fella. Contractiorem magicis artibus, contra eum adhibitis, adscribunt. (o)

Mens vi-
vida.

Mens tamen ejus semper erecta & vivida; at nimis ardens, indocilis, flecti nescia & dura; lites ex litibus ferens. Eduardo expulso, ad incitas redacto, & mortuo, quid miles numerosus, unde nummi penuria.

minus Ernestus Fridericus, Marchio Badensis & Hachbergensis, Landgravius in Suseuberg, Dynasta in Ræteln & Badenweiler &c. singulari heroicarum virtutum laude coruscans & quod absque affectationis studio dixerimus, prudentia Principe digna ita excellens, ut superiorem suo tempore nullum, parem vix haberet, in ipso virilis ætatis flore, miseris vitæ humanæ exitus & diuturnis gravissimisque morbis liberatus, patriam cælestem repetiit, natus A. Christi MDLX.XVII. Octobris, mortuus A. Christi MDCIV. XIV. Aprilis.

(n) JÜNGLERUS.

(o) Idem.

ERNEST.
FRIDER.

§. XL.

Cum Palatina Domo constans ei fuit amicitiae vinculum. Unionis
Evange-
lic. initia.
Inductu ejus Ernestus Fridericus sacra mutavit, atque confederationibus Protestantium, religionis causa factis, accessit; ex quibus tandem, sexennio post mortem ejus, Evangelica illa enata est Unio; tot causa malorum, quae Germanos contra Germanos armavit; quae Palatinos atque Badenses, imo omnem fere Germaniam per triginta perdidit annos. Inquies Principis in religionis quoque negotio animus omnis generis motus civiles, domesticos, quin & ecclesiasticos suscitavit; quibus ille carere potuisset, debuisset. Implacabiles Wirtembergensium & Wittenbergensium Theologorum iras, debiles quidem, at non necessarias, Staffortico suo Libro in se concitavit. Quid opus erat, de ubiuitate, de communicatione idiomatum, de praedestinatione Marchio ut disputaret Badensis, atque his super rebus conscriberet librum; major futurus, si a controversiis his abstinuisset.

§. XLI.

Aeternum amoris ejus in Literas monumentum est Scho- Amor. li-
terar.
la, magnis sumptibus Durlaci erecta, dotata; quae nunquam magis floruit, quam flammis Gallicis cum fuisset vicina; restaurata post bellum; Carlsruhae jam florens. Inter eruditos, quos Marchio noster ornavit, amavit, reputandus est quoque JUSTUS REUBERUS, Scriptoribus Rerum Germanicarum in lucem edi-

ERNEST.
FRIDER.

tis notus, cujus calamo & consiliis in negotiis publicis frequenter est usus; cui Præfecturam Etlingensem administrandam commisit. Biennio post Marchionem decessit.

Palat.
Godesav.

Nec silentio prætereundum, quod eo in loco, ubi Godesavizæ Monasterium olim extiterat, Ernestus Fridericus novum palatium extruxerit, (p) amœnum & elegans, in quo sæpe versatus est, quod A. 1689. flammis bellicis consumtum. (q)

Ordo
novus.

Denique & Ordo Equester ab eo constitutus est A. 1584. cui *Fasciæ caruleæ* imposuit nomen. Successor ejus A. 1608. mutato nomine, ab *Aureis Scopulis* eum maluit appellari. (r).

§. XLII.

Uxor.

Ernesti Friderici uxor fuit Anna, Edzardi II. Comitis Frisæ Orientalis, filia, ex Catharina Suecica Gustavi I. Regis filia, Cæciliæ Badensis sorore. Nata Aurici in Frisia d. 26. Junii 1562. Anna hæc primo matrimonio A. 1583. nupserat Ludovico, Electori Palatino; eoque intra annum nuptialem extincto, in Ernesti Friderici thorum d. 21. Decembris 1585. transivit. Superstes Marchioni tertias cum Julio Henrico, Lauenburgico Duce, nuptias die 7. Martii 1617. Grabæ contraxit; fœmina, quæ nulli maritorum sobolem procreavit. Obiit A. 1621.

(p) Cœptum est ædificari A. 1588.

(q) Vid. FRID. THEOB. SAHLERI *descriptionem Godesavizæ* in SCHOEFFII *libro de Nordgavia.*

(r) Der Blauen Binden. Posterior, der Guldenen Klipp.